Senirkent İlçesinin Tarımsal Üretimi, Gelişme Potansiyeli ve Isparta Tarımındaki Önemi

ÖZET: Senirkent İlçesi batısında Uluborlu, doğusunda Yalvaç, güneyinde Atabey ve kuzeyinde Afyon ili Şuhut ilçeleriyle komşudur. İlçenin yüzölçümü 600 km2 olup, rakımı 1010 m dir. Bu çalısmanın amacı 1998-2013 yılları arasında Senirkent ilçesindeki tarımsal yapıda yaşanan gelişmeleri incelemektir. Çalışmada bitkisel ve hayvansal üretimdeki değişimin yanısıra gerçekleşen teknolojik gelişmelerde belirlenmeye çalışılmıştır. Çalısmanın materyalini Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan 1998, 2003 ve 2013 yıllarına ait tarım verileri oluşturmuştur. İlçede sebze ekim alanları ve üretimi son 15 yılda kademeli olarak azalmakta olup üreticilerin meyvesi yenen sebzelerden çok baklagil sebzelere yöneldiği konusunda bir sonuca ulaşılmıştır. İlçede son 15 yılda diğer bitkisel faaliyetlerin aksine meyve yetistiriciligi gittikçe önem kazanmakta başta üzüm, elma ve kiraz üretilmektedir. Önümüzdeki yıllarda mevcut ağaç sayılarıyla bu hareketlenmenin devam edeceği söylenebilir ancak meyve suyu, meyveli süt, dondurma veya kuru meyve işleme gibi tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesiyle bu hareketlenmenin kalıcı olacağı bir gerçektedir çünkü mevcut tarım politikaları ile birlikte artan rekabet, üreticileri serbest piyasa içersinde hergün daha da zorlamaktadır.

Abstract: Senirkent County is neighbor with Uluborlu on west, Yalvaç on east, Atabey on south and Şuhut County of Afyon Province on north. County surface is 600 km2 and altitude is 1010 m. This study aims to examine developments of Senirkent County's agricultural structure between the years 1998-2013. In this study also try to determine technological developments beside the developments on crop and animal production. Agriculture data for the years 1998, 2003 and 2013 from Turkish Statistical Institute Study is composed material of the study. It has reached a conclusion that in last 15 years county's vegetable production areas and vegetable production decrease gradually; and producers tends to legumes vegetables from edible vegetables. Fruit production in the county becoming increasingly important especially grapes, apples and cherries are produced unlike other vegetable activities for the past 15 years. It can be said that this movement will continue according the current tree numbers but it is obvious that this movement can be permanent only with the development of agro-based industries such as fruit juice, fruty milk, ice-cream or fruit dried processing facilities because producers are forced more and more everyday with current agricultural policies and increasing competition in the free markets.

M.Çağla ÖRMECİ KART
E. Ruhi ÖRMECİ

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100 Bornova / İZMİR
e-posta: caglaormeci@yahoo.com

Giriş

Senirkent İlçesi batısında Uluborlu, doğusunda Yalvaç, güneyinde Atabey ve kuzeyinde Afyon ili Şuhut ilçeleriyle komşudur. İlçenin yüzölçümü 600 km2 olup, rakımı 1010 mdir. İlçenin nüfusu 2000 yılında 25binin üzerindeyken, 2013 yılında 12932 kişiye gerilemiştir, nüfusun %45.45'i ilçe merkezinde, %54.55'i ise belde ve köylerde yaşamaktadır. İlçeye bağlı 4 belediye ve 5 köy bulunmaktadır (Anonim, 2014a).1960 yılından 2000 yılına kadar ilçenin kırsalında sürekli bir nüfus artışı olduğu daha sonra ekonomik olanakların kısıtlılığı nüfusun gerilemesine neden olduğu belirtilmiştir (Temurçin ve Şenol, 2008).

İlçede Akdeniz ılıman iklimi ile İç Anadolu karasal iklimi arasındaki geçit bölgesinde yer almaktadır. Bu nedenle bölgede daha çok karasal iklim hüküm sürmektedir (yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve kar yağışlı), Torosların kuzey yamaçlarından daha içeri doğru yağış gittikçe azalmakta ve 600 mm civarına düşmektedir (Anonim, 1994).

Senirkent ilçesi tarımsal üretim potansiyelinin yanısıra, eğitim düzeyinin yüksek oluşu ve 1995 yılında yaz ortasında hızlı, uzun bir yağıştan sonra ilçenin güneyindeki Kapı Dağındaki ayrışma ürünlerinin Doğru deresi yoluyla İlçenin üzerine taşındığı sel felaketiylede bilinmektedir. Bu afet sonucu önemli maddi ve manevi kayıplar (74 ölü) olmuştur (Bilgin ve Kara, 2005).

Tarımsal üretimde verimlilik artışı tarımın yapısı ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle gerek mevcut durumun değerlendirilmesi, gerekse tarımın geliştirilmesine yönelik çalışmaların sağlıklı yürütülmesi açısından tarım sektörünün tarımsal yapısına iliskin verilerin bilinmesi ve izlenmesi gerekmektedir (Yılmaz ve ark., 2006). Bu çalısmanın amacı 1998-2013 yılları arasındaki 15 yıllık dönemde Isparta İli Senirkent ilçesindeki tarımsal yapıda yaşanan gelişmeleri incelemektir. Çalışmada bitkisel ve hayvansal üretimdeki değişimin yanısıra gerçekleşen teknolojik gelişmelerde belirlenmeye çalışılmıştır. İlçenin Isparta ili içersindeki payı ortaya konulmuş ve gelişmesi için sonuç bölümünde bazı önerilerde bulunulmuştur. Türkiye'de ilçe bazlı bu tür çalışmaların yapılması kalkınmanın hızlanmasına öncülük eden yatırımcılara, hibe veren kuruluşlara, politik karar mekanizmalarına alacakları kararlar konusunda aydınlatıcı olacaktır ve bu nedenle çalışmanın konusu önem kazanmaktadır.

Materyal ve Yöntem

Çalışmasının materyalini Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) tarafından yapılan 1998, 2003 ve 2013 yıllarına ait tarım verileri oluşturmuştur. Bu veriler amaca uygun olarak düzenlenmiş ve çizelgeler oluşturularak yorumlanmıştır. Tarımsal yapısındaki gelişmeleri görmek için karşılaştırmalar ve indeks hesaplamaları yapılmıştır. İlçenin son 15 yıllık dönemde hem tarımsal yapıda hem de bitkisel ve hayvansal üretimde meydana gelen gelişmeler incelenmistir. Hayvansal üretim incelenirken söz konusu ilçede tavukçuluk faaliyetinin ailelerin öztüketimine yönelik yapıldığı için çalışmanın kapsamına dahil edilmemiştir. Çalışmada ayrıca Tarım İl Müdürlügü ve diğer kuruluşların kayıtları ile konuya iliskinaraştırmalar, incelemeler ve raporlardan yararlanılmıştır.

Araştırma Bulguları

Senirkent ilçesinde 1998, 2003 ve 2013 yıllarına ait arazi kullanım durumu Çizelge 1'de verilmistir. İlçenin 146933 dekar olan toplam arazi varlığının %92.92'si işlenebilmektedir. İlçenin Isparta ili toplam tarım arazisi varlığı içindeki payı %6.95tür. 2013 yılı verilerine göre ilçede nadasa bırakılan arazi miktarı toplam alanlarının %7.08'ini oluşturmaktadır. İlçenin sahip olduğu tarım alanlarının %59.97'sini meyve arazisi, %29.44'ünü tarla arazisi ve %3.52'sini sebze arazisi oluşturmaktadır.

Arazi kullanımda yıllara göre bir değerlendirme yapıldığında tarla arazisinin ve az bir miktarda sebze arazisinin azaldığını; ilçede meyvecilik giderek önem kazandığı dikkat çekmektedir.

Arazi türü	1998 Alan (dekar)	1998 %	2003 Alan (dekar)	2003 %	2013 Alan (dekar)	2013 %	İndeks (1998=100)	Isparta içindeki payı (%)
Meyve arazisi	48920	34.33	65440	45.11	88110	59.97	180.11	22.60
Sebze arazisi	6860	4.81	6060	4.18	5170	3.52	75.36	9.99
Ekilen tarla arazisi	63380	44.47	59980	41.34	43250	29.44	68.24	3.40
Nadas arazi	23360	16.39	13600	9.37	10403	7.08	44.53	2.60
Toplam tarım alanı	142520	100.0	145080	100.0	146933	100.0	103.10	6.95

Çizelge 1. Senirkent İlçesinde Tarıma Elverişli Arazilerin Kullanım Durumu (Kaynak: TUİK, 2014)

Ürünler	1998		2003		2013		İndeks (1998=100)	Isparta üretimi içindeki payı (%)
	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Alan (dekar)	Üretim (ton)		
Şekerpancarı	13930	71725	6980	36516	5516	29466	39.60	25.79
Fiğ (Dane)	5900	128	3480	244	800	96	13.56	11.59
Patates (diğer)	150	296	500	1507	300	749	200.00	7.13
Arpa	23470	6585	34690	7354	24500	7987	104.39	7.09
Buğday	18730	4475	13030	3149	8039	1868	42.92	1.76
Fasülye (Kuru)	300	27	270	23	98	15	32.67	0.53
Nohut	800	60	470	36	110	17	13.75	0.10

Çizelge 2. Senirkent İlçesinde Bazı Önemli Tarla Bitkilerinin Ekim Alanı ve Üretimindeki Gelişmeler. Kaynak: TUİK, 2014

1998 yılında ilçenin sahip olduğu 142520 dekar toplam tarım alanının %34.33'ünü oluşturan meyve arazisi 2003 yılında 65440 dekarla %45.11 ve 2013 yılında 88110 dekarla %59.97'sini oluşturduğu belirlenmiştir. Son 15 yılda ilçede meyve arazisi %80.11'lik bir artış göstermiştir. Son 15 yılda meyveciliğin giderek önem kazandığı Senirkent ilçesi Isparta ilindeki meyve arazisinin %22.60'sını oluşturmaktadır. İlçede 1998 yılında 23360 dekar olan nadas arazi varlığı, 2003 yılında 13600 ve 2013 yılında ise DSİ'nin uygulamaya açtığı sulama kanalları, barajlarla yaklaşık %46 azalarak 10403 dekara gerilemiştir. Nadas arazi varlığı açısından İlçe Isparta ilinin %2.6'sına sahiptir.

Senirkent İlçesinde Tarımsal Üretim

Bitkisel Üretim

Çalışmada incelenen 1998-2013 süresince Senirkent ilçesinde ekilen tarla arazisi yaklaşık %32 azalarak 43250 dekara gerilemiştir. İlçe tarla bitkileri ekim alanları açısından ilin %3.40'üne sahiptir (Çizelge 1). Çizelge 2'de Senirkent ilçesinde yetiştirilen bazı önemli tarla bitkileri ekim alanları, üretim miktarları ve Isparta İli içindeki paylarına yer verilmiştir. İncelenen tarla ürünlerinden patates ve arpa dışında hepsinin ekim alanlarında azalış olduğu belirlenmiştir. 1998 yılında 150 dekarda gerçekleştirilen patates üretimi, 2003 yılında 500 ve 2013 yılında %100 artarak 300 dekara yükselmiştir.

Arpa üretimi ise 1998 yılında 23470 dekar alanda yapılırken 2003 yılında 34690 dekar ve 2013 yılında %4.39'luk artışla 24500 dekara yükselmiştir. Arpa üretim miktarı teknolojik gelişmelere bağlı olarak artan verimden dolayı ekim alanlarından daha yüksek bir artış göstermiştir. 1998 yılında 6585 ton olan arpa üretimi 2013 yılında 7987 ton olmuştur. Senirkent ilçesi 2013 yılında gerçekleştirmiş olduğu arpa üretimiyle Isparta ili üretimin %7.09'unu gerçekleştirmiştir (Çizelge 2).

İlçede tarla bitkileri açısından en önemli ürünün şekerpancarı olduğu görülmektedir ancak son 15 yılda şekerpancarı ekim alanı yaklaşık %40 azalarak 5516 dekara düşmüştür. Buna rağmen ilçe hala Isparta ili üretiminin %25.79'unu gerçekleştirmektedir. İlçe açısından bir diğer önemli tarla ürünüde fiğ olarak belirlenmiştir aynı şekerpancarı gibi ekim alanları ve üretimi azalmasına rağmen hala ilin fiğ üretiminin %11.59'unu ilçenin gerçekleştirdiği belirlenmiştir. Buğday, fasülye(kuru) ve nohut üretiminde ilçenin il içersindeki payları sırasıyla %1.76, %0.53 ve %0.1 olduğu görülmektedir (Çizelge 2).

İlçede yaygın olarak açık tarla sebzeciliğinin yaygın olduğu bilinmektedir. Çizelge 3'te ilçede yetişen önemli bazı sebzelerin ekim alanları, üretim miktarları ve ilin üretimi içindeki payları verilmiştir. 2013 yılı verilerine göre 550 dekar alanda gerçekleştirilen 467 ton barbunya fasülye üretimiyle ilçe il üretiminn %45.21'ini gerçekleştirmiştir. Barbunya dışında karpuz, bamya, kavun, biber ve hıyar üretiminde ilçe il üretiminin sırasıyla %29.04, %21.08, %16.24, %11.81 ve %11.52'sini gerçekleştirmiştir. İncelenen dönemde bamya ekim alanında %30, hıyar, domates ve ıspanak ekim alanlarında %50'lik bir azalma görülmüştür.

Ürünler	1998		2003		2013		İndeks (1998=100)	Isparta üretimi içindeki payı (%)
	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Alan (dekar)	Üretim (ton)		
Barbunya Fas. (Taze)	-	-	-	-	550	467	-	45.21
Karpuz	3000	12800	3550	10710	1700	4675	56.67	29.04
Bamya	100	22	50	25	70	35	70.00	21.08
Kavun	300	680	450	920	600	1380	200.00	16.24
Biber	670	1162	350	440	350	526	52.24	11.81
Hıyar	500	480	400	518	250	450	50.00	11.52
Domates	2000	5500	780	3179	1000	3835	50.00	6.02
Fasülye (Taze)	100	60	160	256	200	250	200.00	4.48
Ispanak	50	48	60	90	25	33	50.00	2.71

Çizelge 3. Senirkent İlçesinde Önemli Bazı Sebzelerin Üretimindeki Gelişmeler Kaynak: TUİK, 2014

Isparta ilinde yapılan bir çalışmada ise 1991-2001 döneminde ilde domates üretiminde görülen artışın 4.52 kat olduğu ve üretim daha çok Keçiborlu ve Senirkent ilçelerinde yogunlastığı belirtilmiştir (Yılmaz ve ark., 2006). Senirkent ilçesi Isparta ilinin domates üretiminin %6.02'sini gerçekleştirmektedir ancak yapılan çalışmanın aksine Senirkent ilçesinin son 15 yıllık domates üretimi incelendiğini ekim alanın ve üretimin düştüğü görülmektedir. İlçenin son 15 yıllık biber üretimi incelendiğinde ekim alanlarının yaklaşık %48, üretimin %50 azaldığı görülmektedir. İlçe il üretiminin %11.81'ini karşılamaktadır. Üreticilerin ürün tercihi İlçede sebze üretimi açısından genel bir değerlendirilme yapıldığında üreticilerin sebze yetiştiriciliğinden uzaklaştığı, sebzecilik yapmayı tercih eden üreticilerinde baklagil sebzelere doğru yöneldiğini söylemek mümkündür.

Senirkent ilçesinde meyve üretiminde üzüm, elma ve kiraz önemli bir yere sahip olup, son yıllarda çok hızlı bir gelişme göstermektedir. 2013 yılı itibariyle Senirkent ilçesinde meyve üretiminde ilk sırayı 56107 ton ile elma, ikinci sırayı 19881 ton ile üzüm, üçüncü sırayı 6755 ton ile kiraz ve dördüncü sırayı 3942 ton ile kayısı almaktadır. Bu meyveleri sırasıyla vişne, badem, seftali, erik, ayva ve armut izlemektedir.

Isparta ilinde elma ile ilgili yapılan birçok çalışmada elmanın yoğun olarak yetiştirildiği yerler sırasıyla Eğirdir, Gelendost ve Senirkent ilçeleri olarak belirtilmiş ve bu üç ilçede il üretiminin % 72.61'i üretildiği vurgulanmıştır. Isparta'da üretilen kirazın % 59.01'unun sırasıyla Uluborlu, Gelendost ve Senirkent ilçelerinde üretildiği saptanmıştır. Türkiye'de elma ve kiraz yetiştiriciliğiyle ilgili yapılan birçok çalışmada örneklemeye dahil edilmesi ilçenin üretimde önemli bir paya sahip olduğunu göstermektedir (Yılmaz ve ark., 2006; Demircan ve ark., 2005).

İncelenen 1998–2013 döneminde ilçede meyve ağacı sayısı ve üretiminde önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1998 yılına göre 2013 yılında meyve ağacı sayısında %267.32, meyve üretiminde ise %106.72 oranında artış göstermistir (Çizelge 4). Ekim alanları açısından meyveler değerlendirildiğinde badem ve armut dışındaki tüm meyvelerde yüksek oranda artış olduğu görülmektedir. Özellikle kiraz ekim alanlarında görülen %703.32'lik, şeftalide %389.00'luk, kayısıda %353.64'lük, erikte %340'lık ve ayva %237.50'lık artış önümüzdeki yıllarda bu ilçenin meyve üretim potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır. Nitekim Isparta meyve fidancılığı üzerine yürütülen bir çalışmada kayısının son yıllarda Senirkent, Keçiborlu ve Yalvaç ilçelerinde üretimi artan bir meyve türü olduğu belirtilmiştir (Yıldırım ve Koyuncu, 2005).

Isparta ili üretiminin %40.04'ünü gerçekleştiren Senirkent ilçesine ait yöresel üzüm çeşitlerinden Senirkent Dimridi sofralık ve şıralık olarak değerlendirildiği, tane renginin mor-siyah, tane büyüklüğünün küçük (2.1 gr), tane şeklinin oval, çekirdekli ve salkım büyüklüğünün orta (229 gram), salkım şeklinin konik, salkım sıklığının dolgun olduğu ayrıca Burdur dimridinin de Senirkente yaygın olarak yetiştirildiğini bildirmiştir (Gargın ve İşçi,

Ürün	1998			2003			2013			İndeks (1998=100)	Isparta üretimi içindeki payı (%)
	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Top.Ağaç sayısı	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Top.Ağaç sayısı	Alan (dekar)	Üretim (ton)	Top.Ağaç sayısı		
Üzüm	21150	7301	21150	24600	17080	24600	21185	19881	21185	100.17	40.04
Badem	3380	422	116400	2950	190	108000	1965	1187	59400	58.14	28.89
Kayısı	1320	692	30630	2600	2233	60000	5988	3942	141000	453.64	23.77
Vişne	2100	1553	50285	4500	3240	127500	3377	2135	78300	160.81	21.89
Kiraz	1900	1230	41750	6350	2844	129500	15776	6755	349500	830.32	21.29
Ayva	120	91	7850	170	58	7500	405	522	18100	337.50	13.04
Erik	120	51	6700	60	21	4000	529	720	23000	440.83	10.97
Elma	18200	33107	319912	23600	56391	409375	37917	56107	1518795	208.34	8.84
Şeftali	100	27	4550	330	87	19500	489	738	24580	489.00	6.67
Armut	360	94	10400	120	16	4750	136	145	5425	37.78	3.24

Çizelge 4. Senirkent İlçesinde Önemli Bazı Meyvelerin Dikim Alanı, Üretimi ve Ağaç Sayısındaki Gelişmeler Kaynak: TUİK, 2014

2011). İlçenin gerçekleştirdiği yüksek miktardaki üzüm üretiminin yanı sıra bu tür yöresel çeşitlerin korunması, ıslah edilmesi ve coğrafi işaretlerinin alınması markalaşmasına katkı sağlayacaktır.

Meyvecilik ilçe ekonomisine bir diğer katkısıda tarıma dayalı sanayiyi hareketlendirmesi yönünde olmuştur. Nitekim 1991-2000 dönemini kapsayan bir çalışmada soğuk hava depolarının yoğunlaştığı önemli alanlardan biri olarak Senirkent-Uluborlu Ovası gösterilmiştir. 1992 yılında Senirkent Belediyesi tarafından Senirkent Belediyesi Soğuk Hava Deposu açılmasının ilçede yetiştirilen elma ve kiraz gibi ürünler daha uzak mesafelere taşınmadan belediye deposunda muhafaza edilme imkânı bulduğu böylece çiftçi ekstra taşıma maliyetinden kurtulduğu gibi özellikle vişne ve kirazın taşınmasından kaynaklanan kalite kaybı en aza indirildiği bildirilmiştir. Belediye deposunu takiben yeni soğuk hava depoları açılmaya başlanmıştır (Sargın ve Okudum, 2014). 2009 yılında Senirkent ilçesinde depo sayısı 5 ve kapasitesi 20100 ton belirtilmiştir (Özgönen ve Çulal Kılıç, 2009). 2012 yılı Isparta Tarım İl Müdürlüğü kayıtların göre 29295 ton kapasiteli 9 adet soğuk hava deposu bulunmaktadır (Anonim, 2014b).

Hayvansal Üretim

Hayvancılık sektörü; hayvansal ürünler ihtiyacının karsılanmasının yanı sıra devamlı istihdam yaratması, tarıma dayalı et, süt, yumurta, gıda, yem, yünlü tekstil ve deri sanayilerine hammadde sağlaması yönünden önem arz etmektedir. Türkiye'de hayvan sayısı, hayvancılık sektörü gelişmiş pek çok ülkeden fazla olmasına ragmen birim hayvan basına elde edilen verim daha düşüktür. Diğer taraftan işletme ölçeklerinin küçük ve üretimin de geleneksel yapıda olması, hayvansal üretim artışını engellemektedir (Yılmaz ve ark., 2006).

Senirkent ilçesi Isparta ilinin kültür sığırı varlığının %3.48'ini, melez sığır varlığının %1.96'sını, yerli sığır varlığının %1.27'sini, kovan sayısının %2.11'ini, kıl keçisi varlığının %1.98'inin ve yerli koyun varlığının %7.14'üne elinde bulundurmaktadır. Aşım çalışmalarıyla beraber 1998 yılında 652 baş olan kültür sığırı sayısı 2003 yılında 1560'a 2013 yılında ise %333.44 artış gösterek 2826 başa yükselmiştir. İlçede kovan sayısıda son 15 yılda %74.29 artış göstererek 610 adete yükselmiştir. Kovan sayısı ve kültür sığırı sayısı dışındaki yerli koyun, kıl keçisi, melez sığır ve yerli sığır sayısında sırasıyla yaklaşık %23, %53, %45 ve %76 azalış gerçekleşmiştir (Çizelge 5).

Senirkent ilçesinde incelenen 1998–2013 döneminde hayvansal ürünler üretiminde hayvan varlığıyla paralel bir değişim görülmektedir. 1998 yılında 3bin tonun üzerinde olan inek sütü üretimi %131.79 oranında artarak 2013 yılında 7000 tonun üzerine çıkmıştır. Özellikle kültür ırkı sığır varlığında yaşanan artışın süt üretimini arttırdığı düşünülmektedir. Aynı dönemde koyun keçi sütü üretimi %159.04 ve bal üretimi %471.43 oranında artış göstermiştir. İlçede hayvan sayılarında yaşanan düşüşlere bağlı olarak et üretiminde önemli miktarda düşüşler gerçekleşmistir. Koyun keçi eti üretimi 1998 yılında 46.5 ton iken 2013 yılında %42 azalarak 26.38 tona gerilemiştir, sığır eti üretimi de dalgalı bir seyir görülmektedir 1998 yılında 89.5 ton olan sığır eti üretimi 2003 yılında 377 tonun üzerine çıktığı ama 2009 yılında 52.2 tona düştüğü belirlenmiştir(Çizelge 6).

Ürünler	1998	2003	2013	İndeks	Isparta içindekipayı (%)
Süt (ton) koyun – keçi	382.04	622.97	989.62	259.04	5.81
Süt (ton) sığır	3054.51	3227.61	7080.03	231.79	3.80
Et (ton) koyun keçi*	46.5	13.27	26.38	56.73	6.42
Et (ton) sığır*	89.51	377.88	52.27	58.40	1.36
Bal (ton)	1.75	1.35	10	571.43	3.51
Balmumu (ton)	0.0	0.2	0.1	37.50	0.61
Deri (adet) koyun keçi*	3205	843	949.3	29.62	5.45
Deri (adet) sığır*	666	378	257.7	38.69	1.26

Çizelge 6. Senirkent İlçesinde Hayvansal Ürünlerin Üretimindeki Gelişmeler Kaynak: TUİK, 2014 *2013 yılında - 2009 yılı verilerine göre hesaplama yapılmıştır.

Tarımsal Alet ve Makine Kullanımındaki Gelişmeler

Tarımsal faaliyetlerin tekniğine uygun olarak zamanında yapılması ve işgücü verimliliğinin artırılmasında tarım alet ve makineleri büyük önem taşımaktadır. Türkiye'de özellikle planlı dönemle birlikte ve uygulanan tarım politikalarının ürün artışını hedeflemesinedeniyle,

Ürünler	1998 Hayvan Say. (baş)	2003 Hayvan Say. (baş)	2013 Hayvan Say. (baş)	İndeks (1998=100)	Isparta içindeki payı (%)
Koyun (Yerli)	19800	15427	15166	76.60	7.14
Kıl keçisi	8137	7174	3806	46.77	1.98
Sığır (Kültür)	652	1560	2826	433.44	3.48
Kovan sayısı (adet)	350	450	610	174.29	2.11
Sığır (Melez)	986	677	551	55.88	1.96
Sığır (Yerli)	872	673	295	33.83	1.27

Çizelge5. Senirkent İlçesinde Hayvan Varlığındaki Gelişmeler Kaynak: TUİK, 2014

Ürünler	1998	2003	2013	İndeks	Isparta içindekipayı (%)
Toprak frezesi (rotavatör)	17	40	460	2705.88	32.15
Merdane	19	15	125	657.89	18.27
Çapa makinesi	260	250	143	55.00	16.78
Kültivatör	15	25	352	2346.67	15.77
Santrifüj pompa	500	450	207	41.40	14.38
Tırmık	83	80	427	514.46	13.77
Pulluk	1511	2025	2127	140.77	10.67
Traktör	800	920	1472	184.00	8.80
Pulverizatör	985	1020	1455	147.72	7.79
Biçerdöver	5	4	5	100.00	7.58
Römork (Tarım arabası)	700	750	1005	143.57	7.44
Süt sağım makinası (seyyar)	25	50	210	840.00	4.43
Süt sağım tesisi	-	-	3	-	3.95

Çizelge 7. Senirkent İlçesinde Bazı Tarım Alet ve Makinelerin Sayısındaki Gelişmeler Kaynak: TUİK, 2014

mekanizasyon düzeyinde önemli artışlar gerçekleştirilmiş, daha geniş alanların işlenebilir hale gelmesi açısından sürekli olarak desteklenmistir. (Yılmaz ve ark., 2006). 1998–2013 döneminde Senirkent ilçesinde tarımsal alet ve makine kullanımındaki gelişmeler Çizelge 7'de verilmiştir. Çizelge 7 incelendiğinde; tarımsal alet ve makine sayısında önemli artışların gerçeklestiği görülmektedir. En fazla artış rotavatör, kültivatör ve seyyar tipte süt sağım makinasında gerçekleşmiştir. İlçede 1998 yılında 800 olan traktör sayısı, 2003 yılında 920'ye 2013 yılında ise %84 artarak 1472 adete yükselmiştir. İlçe Isparta ilinin sahip olduğu rovatörün'ün %32.15'ini, merdanenin %18.27'sini, çapa makinesinin %16.78'ini, kültivatörün %15.77'sini, santrüfüj pompanın %14.38'ini, tırmık'ın %13.77'sini, pulluk'un %10.67'sini ve traktör varlığının %8.80'ini elinde bulundurmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

İlçenin son 15 yıllık tarımsal üretimi değerlendirildiğinde tahıl ekim alanları %70'lik üretimi ise yaklaşık %50'lik bir azalış göstermiştir. İlçe ekim alanları azalmasın rağmen hala Isparta ili şekerpancarı üretiminin %25.79'unu ve fiğ üretiminin %11.59'un gerçekleştirmektedir. Isparta'nın simgesi olan gül ve gül yağı üretiminin ilçede yaygın olmadığı belirlenmiştir.

İlçede sebze ekim alanları ve üretimi son 15 yılda kademeli olarak azalmakta olup üreticilerin meyvesi yenen sebzelerden çok baklagil sebzelere yöneldiği konusunda bir sonuca ulaşılmıştır. İlçede son 15 yılda diğer bitkisel faaliyetlerin aksine meyve yetiştiriciliği gittikçe önem kazanmakta başta üzüm, elma ve kiraz üretilmektedir. İlçede yetiştirilen diğer önemli meyveler ise kayısı, vişne, badem, şeftali, erik, ayva ve armuttur. İlçenin sahip olduğu meyvecilik potansiyelinin değerlendirilmesi açısından bazı öneriler sunulmuştur.

Türkiye'nin kırsal alanlarını etkileyen genç nüfusun göç etmesini engelleyecek temel önlemler alınmalıdır. Avrupa Birliğinde uygulanan LEADER programında olduğu gibi kırsal alanların cazip hale getirilmesi nüfusu kırsal alanlarda tutabilmek iki şekilde katkı sağlayacaktır. Birincisi göçe bağlı olarak şehir merkezlerinde gerçekleşen suç, işsizlik, çarpık yapılaşma gibi sorunlar azalacak; ikincisi ekonomik kalkınmanın lokomotifi olarak görülen kırsal kalkınmanın sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Türkiye'de mevcut sistemde ister kırsal ister kentsel alanda yetişmiş olsun eğitim sahibi bireylerin tarım sektöründen uzaklaştığı görülmektedir. Bu nedenle kırsalın cazip hale gelmesi için ilk yapılması gereken toplumun genç kesimlerinin tarıma bakış açılarını incelemek ve ekonomik bir faaliyet olarak görmemelerinin nedenlerinin sorgulanmasıdır.

Meyvecilik çok yıllık bir tarımsal faaliyet olduğundan öncelikle bahçelerde kullanılacak fidanların sağlıklı ve sertifikalı olmasını özendirici desteklerin devamı edilmesi, üreticilere bu destek hakkında bilgilendirme çalışmaları yapılması, çeşitlerin sadece iç pazar isteklerini dikkate alarak değil, dış pazardaki tüketicilerin tercihlerini dikkate alarak yön-

lendirilmesi meyveciliğin gelişmesine ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

Özellikle üzüm yetiştiriciliğinde eski sistem goble bağların yöresel çeşitlerin ıslah ve sertifikasyon çalışmalarının sağlanarak telli sisteme geçilmesi veya bu konularda araştırmalara öncelik verilmesi ilçede üzüm yetiştiriciliği açısından önem taşımaktadır. Nitekim 2014 yılında Isparta ilinde yürütülen çalışmada telli terbiye üzüm yetiştiriciliğinin ortalama net karı 1263.39 TL/da iken ve goble terbiye sistemi ile üzüm üretimde 292.00 TL/da olarak hesaplandığı belirtilmiştir (Taşkın ve Demircan, 2014).

İlçenin son 15 yıl içerisinde küçükbaş hayvancılıktan büyükbaş süt sığırcılığına geçtiği belirlenmiştir. Hayvan varlığında ve hayvansal üretimde görülen düşüşler ilçede hayvancılıkla ilgili üreticilerin sorun yaşandığını göstermektedir bu nedenle hayvancılıkla ilgili sorunlarının belirlenmesi ve öneriler geliştirilmesi önemli potansiyel taşımaktadır.

İlçenin Eğirdir Gölüne kıyısının olması İlçede kültür balıkçılığının ve kırsal turizmin gelişmesine olanak tanımaktadır. TKDK, BAKA gibi hibe kuruluşlarından destek alınması hem yeni sektörlerin faaliyete geçmesine, hem istihdam yaratılmasına ve ilçenin markalaşmasına olanak sağlayacaktır.

İlçede son 15 yılda meyvecilik tarımına dogru bir ivmelenme gerçekleşmiştir. Önümüzdeki yıllarda mevcut ağaç sayılarıyla bu hareketlenmenin devam edeceği söylenebilir ancak meyve suyu, meyveli süt, dondurma veya kuru meyve işleme gibi tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesiyle bu hareketlenmenin kalıcı olacağı bir gerçektedir çünkü mevcut tarım politikaları ile birlikte artan rekabet üreticilerin serbest piyasa içersinde hergün daha zorlamaktadır. Bu nedenle ilçede üreticilerin kaynaklarını daha verimli kullanmalarını sağlayacak teknoloji, altyapı ve teknik bilgi gibi konularda yeterli donanıma sahip olmaları mevcut tarımsal potansiyelin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Kaynaklar

Anonim, 1994. Köy Hizmetleri Gn.Md. Isparta İli Arazi Varlığı, İl Rapor No: 32. Başbakanlık Köy Hiz. Gn. Md. Etüt ve Proje Dairesi. Ankara.

Anonim, 2014a. Türkiye Cumhuriyeti Senirkent Kaymakamlığı, Coğrafi Konum. http://www.senirkent.gov.tr/default_B0.aspx?content=100 (Erişim tarihi Ağustos, 2014).

Anonim, 2014b. Isparta İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Kayıtları Tarımsal Veriler. http://isparta.tarim.gov.tr/Sayfalar/Detay.aspx?Sayfald=29 (Erişim tarihi Ağustos, 2014).

Bilgin A., Kara V., 2005, Isparta Yöresinde Yerleşim Alanları Seçimi Açısından Jeolojik Tehlikeler. Antalya Yöresinin İnşaat Mühendisliği Sorunları Kongresi(22-24 Eylül, 2005) Bildiriler Kitabı C-I s.477-497.

Demircan, V., Yılmaz, H., Binici, T., 2005. Isparta İlinde Elma Üretim Maliyeti ve Gelirinin Belirlenmesi. Tarım Ekonomisi Dergisi 11(2) : 71 – 80.

Gargın, S., İşçi, B., 2011. Göller Bölgesinde Yetiştirilen Bazı Yöresel Üzüm Çeşitlerinin Özellikleri. I. Ulusal Sarıgöl İlçesi ve Değerleri Sempozyumu 17-19 Şubat 2011 Sarıgöl.

Özgönen, H., Çulal Kılıç, H.. 2009. Isparta İli'nde Elmalarda Sorun Olan Hasat Sonrası Hastalıkların ve Yaygınlık Oranlarının Belirlenmesi. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi 2 (2):53-60.

Sargın, S., Okudum, R., 2014. Isparta İlinde Soğuk Hava Depolarının Kuruluşu, Gelişimi ve Gelişime Etki Eden Faktörler. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 31: 111-132.

Taşkın, H., Demircan, V., 2014. Bağcılıkta Telli ve Goble Terbiye Sistemlerinin Ekonomik Yönden Karşılaştırılması: Isparta İli Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 9 (1):95-110.

Temurçin, K., Şenol, P., 2008. Kırsal Alanda Kamusal Hizmet Sunumlarındaki Dönüşümün Mekânsal Etkileri: Isparta İli Örneği. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 18: 195-214.

Yıldırım, A.N., Koyuncu, F., 2005. Isparta İli Meyve Fidancılığı Üzerine Bir Çalışma. Derim Dergisi 22(1): 20-28.

Yılmaz, H., Demircan, V., Dernek, Z., 2006. Isparta İlinin Tarımsal Yapısı, Üretimi ve Gelisme Potansiyeli. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 1(2):1-16, Isparta.

